

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті аналізуються вимоги до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, а також порушуються питання формування їх професійно-педагогічної спрямованості у процесі вивчення фахових дисциплін.

Ключові слова: педагогічна спрямованість, модернізація професійної підготовки, педагогічна підготовка майбутніх учителів іноземних мов.

В статье анализируются требования к профессионально-педагогической подготовке будущих учителей иностранных языков, а также поднимаются вопросы формирования их профессионально-педагогической направленности в процессе изучения специальных дисциплин.

Ключевые слова: педагогическая направленность, модернизация профессиональной подготовки, педагогическая подготовка будущих учителей иностранных языков.

The demands to the professional-pedagogical training of the future teachers of foreign languages are analyzed in this article and the problems of formation of their professional-pedagogical orientation in the process of studying professionally oriented disciplines are raised.

Keywords: pedagogical orientation, modernization of professional training, pedagogical training of the future teachers of foreign languages.

Актуальність. Питання формування професійно-педагогічної спрямованості особистості студентів - майбутніх учителів іноземних мов зумовлені необхідністю підготовки висококваліфікованих педагогів в умовах тенденції відродження та становлення нашої держави.

Науковцями доведено, що процес формування особистості майбутнього вчителя є довготривалим, ефективність якого забезпечується спеціально організованою на належному рівні профорієнтаційною роботою в школі (Є.Климов, Л. Ковальова, В. Мерлін, К. Платонов та ін.); відбором абітурієнтів за професійними здібностями до професії вчителя із застосуванням комплексних психологічних методик (Н. Кузьміна, Д.

Ніколенко, В. Сластьонін та ін.); власне професійним навчанням студентів протягом усього навчального періоду у вищому педагогічному навчальному закладі (М. Дьяченко, В.Загв'язинський, Г. Щукіна та ін.)[5].

Дослідження у галузі педагогіки та психології [1, 2, 3, 4, 6, 7] щодо різних аспектів підготовки студентів, майбутніх учителів іноземних мов, вказують на те, що питання формування професійно-педагогічної спрямованості майбутніх учителів іноземних мов є надзвичайно актуальними. Сучасні вимоги до підготовки вчителя для середньої школи висувають необхідність розробки таких умов, методичних прийомів та засобів навчання, які б найбільш ефективно сприяли комплексному вирішенню завдань підготовки майбутніх учителів іноземних мов, формуванню їхньої професійно-педагогічної спрямованості та педагогічної майстерності.

Зазначимо, що необхідність розвитку професійно-педагогічної спрямованості майбутніх учителів іноземних мов зумовлюється декількома важливими факторами. По-перше, якісна професійна підготовка майбутнього фахівця з іноземних мов унеможливується без розвитку професійно-педагогічної спрямованості його особистості, яка виступає важливим структурним компонентом обраної професії; по-друге, педагогічна спрямованість майбутнього спеціаліста є провідною у формуванні професійно важливих знань, умінь та якостей майбутнього вчителя іноземних мов.

Проведений аналіз наукових праць засвідчив той факт, що питання значення професійної спрямованості як необхідного складника професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів іноземних мов потребують більш системного вивчення.

Метою статті є аналіз сучасних вимог до професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Сучасні вимоги до мовної та педагогічної освіти висувають важливе завдання у підготовці майбутніх учителів

іноземних мов: підготовка вчителя іноземної мови повинна мати виражений культурологічний характер і бути спрямованою на формування здібностей адаптивної поведінки в спілкуванні з носіями культури країни, мова якої вивчається, формування на основі знання мови ментальності, стилю поведінки, традицій і звичаїв народу, а також уміння в подальшому передати отримані знання своїм учням.

Аналіз професійно-педагогічної літератури переконує, що пошуки в галузі теорії та практики підготовки вчителів іноземної мови є дуже активними (І.Бім, Н.Г альська, Г.Китайгородська, С.Ніколаєва, Е.Пасова та інші дослідники). Про потребу розвитку та формування професійно - педагогічної спрямованості підготовки вчителів іноземних мов стверджують Н.Бичкова, Л.Смелякова та інші науковці.

Разом з тим, науковцями відзначаються проблеми, що існують у професійній підготовці майбутнього вчителя іноземних мов. Так, як правило, прикладні психолого-педагогічних дисципліни у психолого- педагогічній підготовці вчителя іноземної мови не враховують найновіших досягнень дидактико-психологічних основ вивчення іноземних мов на різних ступенях, через що підготовка педагогічних кадрів з іноземних мов у системі вищої освіти залишається й надалі традиційною і не відповідає вимогам часу [3].

Модернізація професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов ґрунтується на такому підході, яким передбачається оволодіння студентами ключовими компетентностями, котрі мають своєю складовою вміння оперувати науковими знаннями у життєвих ситуаціях, використовувати інформацію для особистісного розвитку, здатність адаптуватись, бути мобільними, успішно здійснювати комунікацію в полікультурному суспільстві. Формуванню названих компетентностей сприяє гнучка структуралізація інваріантної і варіативної складових змісту освіти. Однією з її аспектів є створення сприятливих педагогічних умов для розвитку мовленнєвих умінь студента, його ефективної взаємодії з довкіллям. Створенням стандартів професійної готовності майбутніх

учителів іноземних мов повинно передбачатись урахування Рекомендації Ради Європи щодо забезпечення спільної основи у мовній підготовці за умов освітньої глобалізації та інтеграції [2].

Виходячи з завдань підготовки фахівців педагогічної професії у сфері іншомовної освіти, важливо розглядати формування у студентів, які вивчають іноземні мови, лінгвокраїнознавчої компетенції як невід'ємної частини професійно-комунікативної компетенції вчителя іноземної мови. Поглиблення лінгвометодичної підготовки слід розглядати в єдності педагогічних, психологічних, лінгвістичних, дидактичних, методологічних принципів і вважати одним з повних компонентів формування професійно-педагогічної спрямованості та готовності майбутнього вчителя іноземної мови до педагогічної діяльності [4].

Загальновизнаним є ствердження дослідників про те, що успіх підготовки педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах безпосередньо залежить від: 1) визначення нових цілей і змісту навчання іноземної мови на різних рівнях; 2) використання нових технологій навчання; 3) сприяння розвитку індивідуальних когнітивних стилів студентів; 4) здійснення адекватного контролю за рівнем сформованості професійних знань і умінь.

Вивчення змістового компонента підготовки вчителя засвідчило, що фактично заняття з практики іноземної мови зорієнтовані на традиційне формування мовної компетенції студентів, а вивчення духовної і матеріальної культури країни, мова якої вивчаються, до наших днів не стало повністю предметом іншомовного навчального спілкування на практичних заняттях. Саме тому студенти мають досить слабку уяву про національний характер і етнічні особливості носіїв мови [7].

На теперішньому етапі розвитку вищих педагогічних закладів освіти викладачі намагаються організувати навчально-виховний процес таким чином, щоб відбувся перехід від авторитарної педагогіки до особистісно-орієнтованої педагогіки співробітництва, яка передбачає не суб'єкт-об'єктні, а суб'єкт-суб'єктні відносини у навчально-виховного процесі. Сучасна

психолого-педагогічна наука вказує на те, що одним з важливих критеріїв діяльності вчителя є успішна діяльність його учнів, яка визначається їхньою інтелектуальною, моральною, трудовою, політичною, естетичною, фізичною зрілістю (Ю.К.Бабанський, В.В.Краєвський, Н.В.Кузьміна, А.К.Маркова, Ю.М.Кулюткін та ін.). Саме тому можна стверджувати, що від того, наскільки послідовним є у своїй педагогічній роботі педагог, залежить формування особистості студента, учня. Отже, вчитель іноземної мови має бути готовим до роботи з оновленим інтегрованим змістом навчання, до застосування сучасних технологій навчання іноземної мови, до забезпечення варіативності і особистісної орієнтації освітнього процесу і завершення професійного самовизначення старшокласників, до розвитку здібностей і компетентностей учнів, необхідних їм для продовження освіти, для їх соціалізації і самореалізації. Ми вважаємо, що така готовність майбутнього фахівця уможлиблюється за рахунок послідовного формування професійно-педагогічної спрямованості на всіх етапах фахової педагогічної підготовки до майбутньої педагогічної діяльності.

Моделювання змісту й структури вчительської діяльності дозволило виділити вісім видів умінь, на розвиток яких слід спрямувати процес професійної мовної підготовки: 1) проєктувальні (вміння спроектувати, спланувати будь-який вид роботи); 2) адаптаційні (вміння застосовувати свій план у конкретних навчальних умовах); 3) організаційні (вміння організувати будь-який вид роботи); 4) мотиваційні (вміння мотивувати учнів до навчальної діяльності); 5) комунікативні (вміння спілкуватися на уроці і поза ним); 6) уміння контролю і самоконтролю; 7) пізнавальні (вміння вести дослідницьку діяльність); 8) допоміжні (вміння співати, малювати, грати на музичному інструменті тощо) [6; 14]. Саме ці вміння в сукупності й складають стрижень проблеми підготовки вчителя іноземних мов, який має загальнометодичну підготовку і може працювати як у різних типах ВНЗ, так і на різних рівнях навчання - початковому, базовому і профільному. Специфіка функціонування зазначених умінь і використання необхідних

знань повинна знайти адекватне відбиття і в системі професійної підготовки вчителя іноземних мов.

На думку О.Б. Бігич [1], вихідними положеннями системи методичної підготовки майбутніх учителів іноземних мов є такі:

1. Спрямованість системи методичної освіти на передачу студентові методичної культури вчителя іноземної мови, яку складають знання про навчально-виховний процес з іноземної мови в школі; навички здійснення методичної діяльності щодо навчання, освіти, виховання і розвитку школярів; уміння реалізовувати професійні (проектувальну, адаптаційну, організаційну, мотиваційну, комунікативну, дослідницьку й контролюючу) функції вчителя іноземних мов; а також бажання бути вчителем іноземної мови в школі.

2. Професійна (а не предметна) спрямованість системи методичної підготовки, що уможлиблює виділення генеральних наскрізних ідей професійної діяльності вчителя іноземних мов. Стрижнем її формування є педагогічна і методична майстерність вчителя.

3. Спрямованість системи методичної освіти на підготовку вчителя-дослідника, що включає блок виокремлення науково-дослідної роботи студентів.

4. Система методичної підготовки вчителя іноземних мов багатофункціональна і включає формування вмінь і навичок в таких видах діяльності як проектувальна діяльність, адаптаційна, організаційна, мотиваційна, комунікативна, контролююча, пізнавальна.

5. Спрямованість системи методичної освіти на формування передусім особистості студента як майбутнього вчителя.

6. Сприяння системи методичної освіти ознайомлення фундаментальної освіти студента: лінгвістично-мовленнєвій освіті, психолого-педагогічній освіті тощо.

7. Забезпечення системою методичної освіти можливості індивідуальної самореалізації кожного студента, усвідомлення значущості

навчального предмета «Іноземна мова» та диференційоване оцінювання рівня сформованості у студента методичних навичок і вмінь застосовувати набуті знання в практичній діяльності в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Вхідження України до європейського освітнього простору в світлі Болонського процесу передбачає удосконалення освітньої парадигми нашої держави, висуває високі вимоги до підготовки фахівців з іноземних мов нової генерації в умовах плюролінгвізму і полілогу культур. Тому професійно- педагогічна освіта майбутніх учителів іноземних мов набуває статусу пріоритетної та потребує подальшого дослідження у ракурсі формування їх професійно- педагогічної спрямованості.

Література

1. Бігич О. Б. Теорія і практика формування методичної компетенції вчителя іноземних мов в початковій школі. / О. Б. Бігич - К.: Ленвіт, 2006. - С. 11 - 32.
2. Герасімова О.В. Підготовка майбутніх учителів іноземних мов до диференціації змісту навчання в професійно-технічних навчальних закладах аграрного профілю: автореф. дис... канд. пед. наук: спец.13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О.В. Герасімова. - Вінниця, 2006. - 20 с.
3. Комарницька Т.М. Кваліфікаційна характеристика вчителя іноземної мови в контексті сучасних наукових, психолого-педагогічних теорій, методів та технологій навчання // Міжнародне співробітництво та університетська освіта: Матеріали міжнародної наукової конференції: Вид-во МФ НаУКМА, 2000. - С. 161 - 165.
4. Кузовлев В. П., Карташова В. Н. Современные технологии профессиональной подготовки учителя иностранного языка. Учебное пособие. - М.: МГУ, 2004.
5. Левченко Я. Є. Професійно-педагогічна спрямованість особистості

майбутнього вчителя як важливий фактор успішності його професійної діяльності. - Режим доступу <http://www.nbuuv.gov.ua/...4/.../ped90434.pdf>

6. Пассов Е.И. и др. Мастерство и личность учителя: На примере преподавания иностранного языка. - 2-е изд., испр. и доп. - М.: Флинта: Наука, 2001. - 240 с.
7. Тадеєва М.І. Формування педагогічної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов: європейський вимір //Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс] / Ін-т інформ. технологій і засобів навчання АПН України, Ун-т менеджменту освіти АПН України; гол. ред.: В. Ю. Биков. - 2009. - № 5(13). - Режим доступу <http://www.ime.edu-ua.net/em13/emg.html>.